

ՔՕ ՀԵԼ

ՂԵՐԻՏԻ ՏԻՎՐԻԼ

ԸՏԵՏ 18

1856

16 ՄԵԼՏ

ԻԼՍ ՎԷ ՏԻՆ

Ժեօդրուանըն Նաղի :

Վարդերն վե Ռուսոնուն թահրիբան թեշիգիլե
Ֆռանսատան տին պիր վագըթ մահվ ոլտու . փաղաթ
պունուն տեֆինտեն զուհր էտեն պոչուզու առտուրու
պիր շէյ պուլունմայլո՝ շիրքեթի ինսանիե տախի սար
սըլաղղընտան վե քիւլիեն խարապ ոլմոյա եաղրաշմա
սընտան աննաչըլը քի ոլ շիրքեթին ինէմէլի տին ի
միշ :

Վեյլեսօֆլուդ քենտի շան ու շեօհրեթիլե տին
եայը տընտուրմուշ՝ եանլըննը՝ վոր չաղբըր : Վրիս
տոննալըք էօլտիւ . լաքին շիրքեթի ինսանիե հալեպ
հայաթտա տըր տէյերեք քենտինի մահ էթմլե պաշ
լար : Վենի տաէմին սաատեթինե պոխի ոլան տինին էվ
լաոր վե վորիսի օլմամլըա՝ օնուն եերնե պեն կելթիմ
տեր . տինին էյրեթմալլի թալիմաթլար՝ չօճուզլար ի

չիւն հափըմբը , վէ քէմա'էթէ էրէն առամորա եա-
րամազ գունտազ կիպի էյհալէթ իւլ հազի իշէ կէմէզ
օլտուղու իչիւն' պէն ծնարը րայէթիլէ կէօմէճէյիմ' տէ-
յիւպ' ինսան զիհնիի հէր միւզաիգատան խէլաս էթ-
մէյի , վէ ինսանը ճէֆ տօղըուլուղա վէ ալէլ խուսուս
քէնտի ադլընա սահիպի մութլագ էթմէյի քէնտիւն
մախսուս մմուրիէթ առտ էտէր :

Ահ ալնա սէօզէր , նէ կիւզէյ թահուտար : Լոթին
պիր սղ գուլագ վէր . հիչ սէս չըգարմազ վէ էպէտէն
սուսուղա վարմը պիր մէղտրտան սէս չըգայօր . պու
զուրուրիէթի ֆէյլէսօֆլուղուն սէրկէրալէրին պ'րինին
սէսին տիյնէ , քի Տիւնն Ռալի-մալլար Նասըլ Ռալար
վէ նէլիճէ պը-լը-օլտուղունու թարիֆ էթմիշ խի :
Պու սէս' մէգարն էօթէ հանքտան կէլմէսի իչի ն պիր
ազ զիյատէճէ տըգգաթէ շաէսթէ տիր . պիղէ իլունէ
տէճէյի էսրարլար ֆիլ վագը պիլմէյէ շայան շէյլէր տիր :
Իմտի տիյնէյիմ պու ֆէյլէսօֆու , քի նասըլ եաշա
մըշլուղ ըսա , տպըմ շիւպհէտէ վէ թէէսսիւֆ իչինտէ ,
էօյլէ տախի էօլտիւ :

Ժէօֆրուա քէնտիտի տիր պու ֆէյլէսօֆ , քի քէն-
տի իչիւն շէօյլէ նազլ էտէր իւլի ֆէյլէ-օֆիլնն Ռալի-
ֆ պապընա քնշա էթտիյի ըիտալէտէ . քի քէնտի վէ-
ֆաթընտան սանրա՝ 1952տէ Ռըլի- էնալի-նապապ
նամ ճէրիտէնին 'Աշիմիւր 1 ճիւզիւնտէ թապ ու
նէշո օլմուշ տուր : « Պէն սալիհ վէ Ելահտան գօր-
գար քիմալէր էվատը օլուպ' պու տէհրին իլը սէնէ-
լէրինտէ էօյլէ պիր պալէթտէ տօղտուլ քի տին հալիա
գուվէթինտէն ընգրազ պուլմուշ տէյիլի խի : Ինսա-
նըն քէնտի էնճամընը վէ ճանճա լէվազիմաթընը տիւ-
քիւլմէյի հէր պիր շէյտէն էլըմ պիւր մէշըուլիէթ տէ-

իւն թու թմուշ ուտում. վէ ալաղղում թերպիւն՝ պու
զիւն միւն թաղվիւն լեր մեքտէ իտի : Այլ պու միսիւ
լիւ իտրադ ու իսթիտատ ինսանն փեքրինէ հէր նէ
մտիլէ վէ շիւպհէ պրադա պիլեր, վէ հէր նէ միւհթա
ճիւն զուհր էթիտիւն պիլերսէ՝ քրիստոնեալոց իթիգա
տը օնարուն ճիւմէսինի հալլ էթմէյէ վէ դանտըրմադա
քիթիւյէթ էտէր իտի : Ինսանն մեշղուլիւն լոյլդ
ւոյաղղում սիւալէրէ վէ միւշքիւլէրէ՝ աթալարըմտան
էոյրէնաիյիմ իթիգատ թէքմիլէն ճէվազ վէրիւր իտի :
պէն տախի օլ ճէվազա թէքմիլէն իթիմատ էտէր իտիմ :
Այլ պու իթիգատըմն սայէսինտէ՝ էամրիւմիւն հայի
հաղըրընը էյի աննարըւում. վէ պունուն նիհայէթիտէ
օլան ախրէթի տախի աշիքնար կէօրիւր իւտիւմ : Այլ
պու տիւննատէ սիւլիւք էտէճէյիմ թարիդ հաղըրնա
միւսթէմն վէ րահաթ օլուն պէնի ախրէթէ կէօթիւ
րէճէք եօլու տախի էյիճէ պիլեր իտիմ : Լըւահէն պէնիմ
հաղըրմա մէրամը նէ օլտուղունու թանլըրըւում. էօմ
րիւն իքի սիւրէթիւնի, վէ օնարուն իքիսինի պիլպիլինէ
պաղլայան էօլիւմիւ աննատում. վէ ինսանա մէրադ օլան
ճէմի էլլէմ միւշքիւլէրիւն հալլինէ միւգթէտիւր պէօյ
լէ պիւր մուհազգադ իթիգատա մայիք օլմամլա քէն
տիմի ղայէթ մէմնուն վէ մէօրուր պուլուր ուտում :

« Եւստադ տօղտուղում վաղըթլար էօյլէ պիւր ա
սիւր իտի քի՝ պու միսիլիւ իթիգատըն տէվամ էտէճէյի
փէք պէլլի տէյիլիտի. վէ սայէսինտէ տօղուպ պէօ
յիւտիւյիւմ տինտէ իքէն պիւր կիւն օլտու քի զիհսիմէ
պիւր շիւպհէ րուզիւարը էտի. վէ շիտտէթ պալուպ
պիւր քէսիլն պօրա կիպի իթիգատ տուվարընը հէր թա
րափտան տէօյերէք տինիւն թէմլիկէ տէք սալտադ :
Պաւրթունայա թու թուլուպ տէնիզէ տիւշմիւշ կիպի

սոն ի թիղադարձում ճան առաւել ինչէ սարքերն ըստմ.
 Գաղաթիւնսն ինչիւն: Եւ իմրաթիւնսն ազգան պոչուղու կէտը
 մէմտէ պէնի գորգու պար. ու իմանումսն ըստմ.
 Եւ տն ինչէ իսկին մէյն ըստմ. գրու. մասն պէրու սեւ
 տիյ՝ մ վէ միւ չէրէնի սպլապ՝ իմիպար էթմի՝ իմ խանէ
 մի վէ վէթանըմը վէ տրաթիմի սրգու ըստմ:

« Վերադառնալովսն պարհանի պիր տնն ըստմ. իւ
 ղէրինէ փերթիմտէ շիւպէն գուհր էթմի՝ ին անան.
 Տէր նէյէ քի սնուն թախմաթնա թաթալըյան գանմը
 վէ սալ պէթիւն միւ իսկինսն. սնարըն ճիւղէնի շիւ
 քիւյիւպ՝ միւ շքիւլէր կինէ միւ շքիւլ պտուրա փա
 գաթ պու տէփա պուստրա ճէփապ հոգ. վէ պէն պու
 մէճհու լիւթմտէ գորգույա գաթիւլըմ. () վաղըմ տն
 նաւում քի՝ փերթիմն տէրունիտէ Տիւ պիր շիւ սալ
 գաթմաթը. վէ Տէր նէյէ քի գաթիմտէն կէրէր քէնտի
 հաղըմն. կէրէր Եւթնըն հաղըմն. կէրէր պու
 տնննտտէ վէ տիւթիմտէ նէթիմէնի էսթիւմ հաղըմն
 ինանըյոր ուտում իսէ. սնարըն Տիւ պիրնէն ինանմա
 գաթմաթը: Չիւն սնարըն պանա ինանա լաննո փուգու
 ինքնար էթմի՝ պուլունտում, սնուն էթթիմա քիւրինէ
 տէ ինանմաթը. ճիւղէնի պիրտէն քէտա էթմէյէ
 մէճպուր ըստմ. պուլունտում:

« Վու հալ պանա փեր աղըր՝ կէրաթ. Էթմի՝ քի
 փերրաճ վէ մ. մնունիթիլէ տուլ կէրէր իսկին վէ
 սէսնմալ. վէ արգամտա մէյնս վէ գալա կէրէր պէ
 նիմ ինչէն հաղըլանմըն տույում, քի պէն ու կէրէր
 տէ հաղըլանմըն աղընը. քիւնէտէն իմտա պու
 մաղա ումիսիմ ըստմաթը. պանա հաղըլաճ հաղընը
 պէնի օրաթա տիւլիւրէն աղըմ գաղաթը. վէ ու
 գուպէթիլէրի պաղըմա կէթիլէն աղըլա տա լանիթ. օ.

դույնաճաղ ուղտում. Պու շէյլերի տույուպ աննաւորդ-
տան սօնրա կէջիրտիյիմ կիւնպեր՝ էամրիւ միւն էն ֆե-
նա կիւնպերի ուղտուար : Պու աղլըն էրինտէն էամրիւմ
նէ աերէճէ չարդանտըյա վէ Ռաճուլիէ/մէ տիւչար ու-
տու , նապի զա,է/մ ուզուն սիւրեր : Եղլըմ Տէր նէ
զըտար քէնտի մարիֆէ/մի ոյան հալիմէ պաղըպ քէն-
տինէ դուրուրիէ/մ կէ/միրիբիտի իսէ աէ՝ ինսան զա-
յի/ի/իւնկէ ույմազ պու միսիլիւ պիւ հոյէ՝ բու հիմ՝
ապա տըլմայոր ուտու : Ղայալ էիմտիյի գըլլարա
տողու. վաղը/մ պէ վաղը/մ արզույուլն աւ բոր ըտը :
է. քի ի/թիգատ տըլ նանմը քիւլ ոլմուչ , անճաղ քէն-
տինի իմ իման էպիւմ սալուղլուղունա ճիւղի ըսըտա-
ճաւ գատար ալէկ սըճաղըլը պուլուր ուտու :

« Խաքին աղլը թէշվիբըյիէ խարապ ոյան պինա կէ-
րէք տիւր քի աւփա աղլը գու վէ իմ իյէ իմաիր ուղտուն .
օլ սըճաղ քիւլտէ կիզէսէն գըլմըճըմար Տէփսի տէ եա-
վաշ եա/իւշ սէսապլըր : . .

« () Լ տարտէ իմանաղ ըտըմ . լաքին իմանաղըլը
պանա քերիճ կէ/մ/րտի . անճաղ էամրիւմիւն իմալը
օլ աւտէ գարարաշտը : Ինսանըն նէթիմէթի հազըլնա
ոյան միւ շքիւլիւմիւն հալ ուլունամատըլընա տայանա-
մայուպ , վէ պունու հալ էիմէք իշիւն լաղըմ օյան ի-
թիգատ ըլըղընտան մահրում՝ օլուպ՝ աղլըմին պանա
թիւտար/ք էտէ պիլէճէյի ըլըպտան զիյատէսին տէս/մ
բէս ումատըմ. վէ մի շքի լիւրիմին ճէվապընը պուն-
աա արամաղ իշիւն իղթիպա էտէն գատար վաղթըմը ,
վէ էկէր լաղըմ կէլիւտէ՝ ճէմի էամրիւմիւն տախի պու
ուղլուրա ֆէտա էիմէյէ գարար վէրտիմ՝ վէ պու եօլ
ուլա ֆիշլէսօֆլուղա կէլտիմնէ/մ իշտիմ. զանն էտէրիմ
քի՝ տէտիյիմ արամաղ պունտա տըր ո :

Քաղաքը Վեոֆրուտ, Էլինտե Հազոր պուլունտնն
չէնսաննի արմը իբէն տախ՝ Համադամըն պոչ պու-
լունտ պէտէն չոգարմըչ. վէ զայս Էթտիյինի պուլա
պիւէճէք մահաի պիւի իբէն տախ՝ օ Էլտէն չոգար-
պիր տախի Էլէ Կէչմը զաննըղա ումուտ քէսիլիյինե
տիւչիւպ՝ պիր տաչա օլ իտարաիա տէօնմէղ. զայսը-
նը պաշղա Էթտէ արնար. Լաքին իճէրիւպէյէ չոգար-
տըր. վէ պիր քիմէն Էթէրիւպէտէ պախալը չոգար-
ալ Էթտուտ արտանա ար չոգ քիմէլէրէ Ֆոյտէ Էտէր.
Էլէր արէրին իճէրիւպէսինտէն մէնֆաւթ պուլաճադ
գտտար տիրայէթլէրի վար բաա: Վեոֆրուտնն գալս-
րահամընը զայս Էթտիւտէն տալը բար. պաղալմքի օլ
աղը՝ Ֆէյլէսօֆլուղա իճէպտըլ օլտուգտա նէ բահալմ-
ըղ իճէտարիգ Էտէճէք:

« Պիքրիմտէ պու իճէրիւպի գուրուղում Կէրէք
մահալ վէ Կէրէք վաղըթ՝ իճարսնա միւստէր օլտամ
տա զայլէթ միւստիպէթլի իտի: Պուտնա՝ Պոնաբա-
ղէնին իմքերամորրուղա վաղթնտու չէթտիյի բահամըղ
ուլղուտունտան սիւքինիւ ուլանմըչ. վէ քէնանի Ֆէյ-
լէսօֆլուղ Հարաքէթինտէ պուլմուչ ուտու: Եթադ
ու Տէրտսէթլէրի պիր պիրինն մաղալիր, Լաքին իքիւ-
նին տախի միւլի նատիր պուլունուր իքի զալթ՝ պու
Հարաքէթէ սէպէպ վէրմիլէր իտի. պիրի Լաւօֆլիէր
քէնտի Ֆատիհ վէ պալիղլիսանըղա Քօնտլիսարնն մէթա-
ֆիգիզայէ տալիր աերպէրինի իճէտիտ Էաիլ՝ ալիւլէր
մէճիսինտէ օնտէքիլինճի տէհրին Ֆէյլէսօֆլուղունու
Էթիստէն տիւննայէ Էթթիրմիլ Կիպի իտի: Օպիլի՝ Պօա-
լէր՝ Քօլեառ. միւլի սէպալթ Էթմէմիլ իլմի մանթըղ
գուվլէթլիլլէ օնտօղուղունճու տէհրին քէնտի սէլէթինն
նիսպէթէն իղհար Էթտիյի աղլէ՝ մէյտան վէրիւ իտի:

Որ Խառնէլէրին պիտի թեմէլ Իւզերինէ պի-
նա Էտիպ պիւ թագըմ թաղէպէ քէնտիւերինէ ճէլպ էթ-
մէք իչիւն պու ուստայտա իքի սէնէ տերո վերմէրի
քիֆայէթ էթտի : Իքիտի տէ տերպէրինի պիթիքիպ սէս-
լէրինի քէսմիլէր իտի : Եաքին տերո հօճասը հէթիշտիւ-
մէք իչիւն թախսիս օլունան մէքթէպին չըրազլարընըն
ֆիքրինտէն պունյարըն տէրսի չըգմըշ վէ ունուսուլու շ
տէլիլ իտի : Մէքթէպուն չըգան մէհուր ազըլարըն
իշինտէն պու իքի նէվ ֆէյլէսօֆլուդա տա մուրախաս
դաճագ զաթլար պուլուլուլար : վէ հէր պիւրի պի-
րէր թարաֆ օլու պ' զանն էտէրաին քի պլրի պիւր գար-
չարընտա իքի օրտու գուրուլու : Ե իւպհէյէ մայիլ
վէ զարիֆ քիմնէլէր } առօրիկիք թարաֆընտա ըտըլար ,
քի էքի մէքթէպ տէնիլտի : աթէշի օլանլար տայըմ ին-
պէտտի լաթմ մայիլ օլուպ' նէնի Պէթէպ թէսմիէ էթ-
տիքիքի Սօսյէր—Վօշար թարաֆը ըտըլար : Վէ
պունյարըն միւճաալէլէրինտէն քիմ է ֆարշ էտէմզ
իտի քի էքի մէքթէպ ընգրազ պուլուլու' մյաան նէ-
նիսինէ գալաճագ տըր : թալէպէլէր ճիւմէսի տէլիգան-
ը օլտուզըրը իչիւն' աթէշի պուլունանլարըն թարա-
ֆը գուվվէթ պուլաճագը աչիքնար ըտը :

Պունտա շիմուլիք սէօզիւմիւզիւ քէսէլիմ, չիւն
ժէօֆուտանըն նազլինին սըրասը Ս' Վուզէնէ կէլտի ,
քի ֆոանսանըն շիմալքի ֆէյլէսօֆլարընըն պալը սա-
յըլմըշ տըր : կէլէճէք տէֆատա ժէօֆուտանըն պու-
նուն հազգընա սէօյլէտիքիքի կէօրիւր իւզ :

Ե.ՋԻՋ ԲԻԹԵՊԵՐԸՆ ՍԵՆՏԷԼԻՅԻ

ՊԵՐՆԻՑԻ ԿԱՊԸՆ ԿԱԳԸՆ՝

Եֆրիզա Թարաթընտա մէջուր քրիստոնեալոց մէք
ԹԼԱԿԻ տէրս հաճաւորընտան պիրիսի՝ Կղէմէս Ըղէք
սանդորացի, Տէրոտ ղիանոսուն Վէ սուրբ Արանոսուն
վաղթընտա օլուպ՝ քէնտի ղէմանընտա Ալըսըր ճիվա-
րընտաքի եկիղ'ց'յէրինին նէ իթիդատա օլմասընէն շա-
հիտի սայլըր, վէ աւետարանյարըն հազղընա պունուն
չէ հատէթի սապըզ զիքըր օլունան զաթլարըն չէ հատէ-
թինտէն փարզը սէյիլ տիր: Տէօրտ աւետարանիչէրին
նազարզը աւետարանյարըն իմն լինի քէնտի վաղթընտա
իւմիւփի եկիղեցի դապուլ էթմի: Կիպի կէօսթէրիր:
վէ քիթապըրընտա՝ պունարըն քէլամը սալա գըլ ու-
գալ դալարըմազ կիպի պունյարտան իսպաթ ալըր: Վէ
պունուն սէօղիւ օլ վէճճիյէ տաթի էմնէթէն շաէսթէ
տիր, քի սուրբ Արանոս կիպի պու տաթի առաքեալա-
րա չըրապըզ էտէն փարզա պետէրիյէ կէօրիւշաիւ: վէ
տէօրտ աւետարանյարըն սահիճիլինի օնյարտան էօյ-
րէնտի: Պու փարզապետ՝ Դըբէպ Նամ քիթապըրըն պի-
րինճի զըթասընտա տէր. « պունուն սահիճ օլմասընը՝
Ղուկասըն աւետարանընտա ! սպլան չու քէլամ իմաս-
տիգ էտէր. — Տիր՝ բիոս չէզարըն օն պէշինճի սէնէսին-
տէ Օւքարիանըն ողու Յովհաննէսէ Ըլլահըն քէլամը
վազը օլտու: » Վէ աղ սանրա սէօյլէր. « Սատթէ-
սուն աւետարանընտա՝ էնսապ (ազգաբանութիւն) Ըք-

րահաման պաշտօնաւոր Լեփէնտիմիզին վաշտեօի Ս'արի-
ամատ ներթիճէ պուլուր : 77

Պուշկարըն վազթընտա վէ պիր ազ աա ելվէ՝ Ըն-
աիոք նպիսկոպոսու Ս. Թէոփիլոս շէրէֆ պուլմուշ
ուտու . վէ Ընտիոք՝ ճէմի Սիւրիան պալէթլէրինին
մագարը հիւքիւմէթի օլմագ մինասիպէթիյլէ՝ պու ա-
զիդին շէհատէթի ճէմի Սիւրեան պալէթի նկնդեցիլէ-
րինին շէհատէթի մագամընտա թուլթուլուր : Պու ա-
զիզ՝ քրիստոնեալըդը թեսահհուպ էթմէք զըմնընտա Ըւ-
տողիկոս նամ պիր շախսէ խիթապէն եազտըդը քիթա-
պընտա ազիզ քիթապլարտան , վէ էքսէրի Ս. Պուկա-
օըն վէ Ս. Յովհաննէսին վէ Ս. Մատթէոսուն աւե-
տարանլարընտան հայը իսպաթլար կէթիրիր : Սուրբ
Մարկոսուն աւետարանընտան հիւ պիր շէյ ալմատըդը-
նա Օլսահուզէն շու սէպէպի վէրիր քի՝ պունուն աւե-
տարանընտա ախէրլէրինտէ պուլունմայան զայէթ ազ
շէյ վարտըր : Վէ օ ազ շէյլէրտէն տախի իսպաթ կէ-
թիրմէք սըրասը կէլմիշտէյիլտիր : Պու ազիզին աւե-
տարանլարտան կէթիրտիյի իսպաթլար վէ շէհատէթ-
լէր՝ աւետարանլարըն սահիհլիյինի թատիգ էթմէյէ
քիֆայէթ էտէրլէր իսէ տէ՝ աւետարանլարա մախսու-
սէն թէֆսիր (մեկնութիւն) քիթապը տախի եափմըշ
տըր : Պու քիթապ շիմտի եօգ տուր , լաքին Ս. Հե-
րանիմոս քէնտի վազթընտա կէօրմիւշ վէ օգուլմուշ օլ-
տուղունու Ս'էշիւր զալլար Ֆիւրիսի նամ քիթապընտ
զիքը էթմիշ տիր . վէ ախէր պիր մահալտէ տախի Պու-
կաս աւետարանընտան օնալթը պապընտո նագլ օլունտան
խայըն վէքիլխարճըն մէնգըպէսին մանեա վէրմէսին
տէ Ս. Թէոփիլոսուն վէրտիյի մանեայը տախի զիքը ու-
թարիֆ էտէր :

Ուրբ թեոփիրոսուն շէհատեթի պիգէ թաստիդ
էտեր քի օլ ազիզին վաղթընտա Սիւրեանըն զարպ ճա-
նիպի այալեթլերինտե աւետարանդարըն սահիճ օյաու-
ղու թանըմըշտըլ Իշ պու աւետարանդարըն Սիւրեան
քիսանընտ Բէշիթօ տէնիլէն թերծիւմէօի տախի՝ այա-
լէթի մէզքիւրիւն շարդ թարափընտա թանըմըշ օյաու-
ղուկա իսպաթ տըր . վէ պու այալեթլեր՝ Լրադ աճէմ
սընըրընտա օլտուգլարը իլմի արգէ աշին օյանլարա մալիւմ
տիւր : Մէզքիւր թերծիւմէ րուճաւտան ալըմըշ տըր .
վէ պուկտա տէօրտ աւետարանդար՝ ճուտ օլուպ . թեր-
ծիւմէ օյմասընըն վաղթը տախի Լշֆէնտիմիզին 200
թարիխինտէն էվիլէճէ օլտուղունու ալիմէր թասհիճ
էթմիլշեր տիր : Վէ պուկտան աննաշըլըր քի՝ Սիւրեան
այալեթլերինին ճիւմէօի , կերէք շարդ կերէք զարպ
թարափընտաքիլեր օլ էսքի վէ առաքեալարտ եռզըն
վաղըթլարտա ալէսսէվիէ պու թերծիւմէի գուլանմա-
լարըլա՝ Տալիա եէտիմիզտէ պուլունան տէօրտ աւե-
տարանլարա թերմիլէն մութասարըրթ ըրըլար :

Պալատէ մէզքիւր շահատէթլերին ճիւմէսինտէն
էսքիսի , վէ պու էճիլտէն ճիւմէսինտէն տէ միւթէպէ-
րի Իդալիա թարափընտան , վէ Իճթիմուլ քի Հոռմա
եկեղեցիսինտէն կէլէնի տիր : Մուրազօրի նամ պիր ա-
լիմ՝ Սիլան քիթապխանէսինտէ պին երջտան զիտտէ
էվիլէր եաղըմըշ պիր էլ եաղըսը տէֆթեր պղլւմուշ ,
քի սահիճ օլտուղունուն իսպաթը տա իւզերինտէ ա-
շիքիար կէօրիւնիւր , վէ զայէթ էսքի եկեղեցիսին պիր
շէհատէթլինի միւթէհապի իմիշ : Հիշ տէյլ Իտէ՝ իքին-
ճի դարտան (Լշֆէնտիմիզին 200 թարիխինտէն) սոն-
րա եաղըմըշ օլամաղ . զիրա պու տէֆթերի եաղան
տեր քի՝ Հերմասըն քիթապը քէնտի կիւսիւնտէ վէ

Հռոմէայեցիսկսպոստու Ե. Պիոսուն վաղթննաւ եւ
փրկմըջ տըր : Պունտան կեօրիւնիւր քի՝ պունու սեօյ-
լէյէն օլ Պիոսուն խալէֆի օլան Ենիկտոսուն կիւնիւն-
տէ օլա : Ս. Տոմէաննէս աւետարանիչին չորաղը Ս. Պօ-
ղիկարպոս տախի օլ վաղըթլարտա ըտը : Սէ պու տէֆ-
թէրտէ՝ ազիզ քիթապլարն սըրասընտա տէօրտ աւն-
տարանլար իտմէն զիքր օլունմուշ տուրլար :

ՍէճՏի մէշրուհ իզըէ թէվարիխէ տայիր էսերլէր՝
իքինճի տէհրին նըսֆընտան սօնրա տէօրտ աւետարան-
լարն ճիւմէ քրիստոնեալքը ինտինտէ մաշպուլ օլտու-
ղունու թաստիգ էտէրլէր : Սէ քրիստոնեալար տէմ-
միզիլէ՝ ճէմի ճիհանտէ պուլունան քրիստոնեալարը հէփ
պիրաէն անաթմադ իսթէրիզ . մատամ քի պու էսերլէր
Տրանսատա վէ Եփեսոս վէ Իզապիատա վէ Սիւրեան
պէշտէսինտէ պուլունմուշ տուրլար : Ենճադ օլ վա-
ղըթտա հէր մահալտէ պիրպիրինէ պէնղէր իթ թիֆաղըն
հէդալլանէ պաշանկըճը չօգ էսքիտէն օլմադլաղըմ կէլիր .
վէ պունունուրա տէօրտ աւետարանլարն զիքրի գատիմ-
տէն օլմուշ օլուր : Սէ պունտան իսթիալալ օլունուր
քի՝ իքինճի տէհրին նըսֆընտան էվլէլ միրուր էտէն
վաղըթտան գալմա շէհատէթիմիզ օլմատըղը հալտէ տա-
խի վար ըտըլար տէյիւ գապուլ էթմէյէ ազլէն մէճպուր
օլմալը ըզ . չիւն պու ազիզ քիթապլար պիրաէն պիրէ
զուհր էտիպ պիւթիւն տիւնեայէ տաղըլտըլար պանն
էթմէք տիվանէլիք կիպի պիր շէյ տիր : Լաքին պու
թահմինիմիզի թաստիգ էտէճէք իսպաթլարտան տա-
հալն տէյիլիզ . վէ շէհատէթլէրի ինքեար օլունմատը
միմքինսիզ էսքի վարդապետլէր պու իսպաթլարը թէ-
տարիք էթմիշ տիրլէր :

Պու շահալլէրին պիրի վայ տենմէք իլէ մէշգուր :

վէ միւշերրէքն՝ Յոստինոս տուր : Պու ազիդ՝ Պա-
 ղեստինին Սամարիա նահիւսինին՝ Նապլուս շէհրինտէ
 տօղմուշ տուր Լաֆէնտիմիզին 103 թարիխի էսնալէրին-
 տէ . վէ էվվէլ ֆէյլէսօֆլուդա մայիլ օլուպ՝ օթուդ
 եաշը սիննինտէ քրիստոննայ օլտու . վէ Ս . Պօղիկար-
 պոստան պիր սէնէ սօնրա՝ 167 թարիխտէ՝ տին աւղու-
 րունա նահատակել օլուպ մէղքիւր վիայ իսմինէ նայիլ
 օլտու : Վէ շունու տրդդաթ էթմէք կերէք տիր քի ,
 իքինճի տէհրին իւք սէնէլէրինտէ վէ Պաղեստինտէ
 տօղմուշ օլմասրլա , Յիսուս էֆէնտիմիզին չըրաղը վէ
 թաալլիւգիւ՝ վէ Լըրուսաղէմին իքինճի եպիսկոպոսու օ-
 լուպ 107 թարիխտէ նահատակել օլան Ս . Շմաւոն
 ուլա կէօրիւշէն հայլը քիմնէլէրիլէ կէօրիւշմիւշ վէ
 սէջլէշմիշ տիր : Վէզպիք Լաֆէնտիմիզին 100 թարիխի
 էսնալէրինտէ վէֆաթ էթմիշ օլան Ս . Յովհաննէս ա-
 լետարանիչին չըրագլարըլա տախի կէօրիւշմիւշ օլմա-
 լը : Պու ազիդ՝ քրիստոննայարա թեսահհուպ իչիւն ի-
 քի գըթա ըիսալէ ինչա էտիպ՝ վագթըն իմքէրաթօրլա
 րընա թագաթիմ էյլէտի . պիրի պիր ալ թափսիլիճէ , վէ
 տիկէրի մուխթասար , վէ պու մուխթասար ըիսալէի
 թահրիր էթտիյի վագըթ Հոռմատա ըտր : Իգալիա-
 նըն հայլը մահալէրինի տախի կէզմիշ . հաթտա՝ Նարո-
 լի ճիվարընտա Վու մա շէհրինտէ տէֆն օլունմուշ օլան
 մէշհուր Սիբիլանըն մէզարընը տախի կիթտի կէօր-
 տիւ : Իսքէնտէրիէտէ տէ էյլէտի . Ընտօլու թարաֆ-
 լարընը տա տօլաշտը , վէ Լաֆեսոս շէհրինտէ Տրիփոն
 նամ պիր եէհուտիլէ տին միւճատէլէսինէ թուլթու-
 նուպ՝ օլ միւճատէլէտէ օլան միւքեալէմէլէրինի տախի
 ճնտա գալէմէ ալմըշ տըր : Վէճհի մէշուհ իւզլէ , օլ
 քաթթէ ըույի զէֆնտէ պուլունան քրիստոննայ եկե-

զեցիլերինն էքսերիսին, վէ նաման Լուսալը վէ Եփեսոսու, վէ Եղեքսանդրիայը կէզմիշ կէօրմիւշ, վէ հէր պիրինստէ դըրաաթ օլունան աւետարանլար հանկըլարը օլտուղունա էյիճէ վուդուֆ օլմուշ ուտու: Եւազը քի պէօյլէ պիր ալիմ ազիզին ինշա էթտիյի քի թապլարն չօղու՝ վաղըթ միրուրիյլէ զայ ու թէլէֆ օլմուշ տուրլար, ֆազաթ հանկը աւետարանլարը թաւըրպ ազիզ տինիմիզին էմանէթ կհա հը աըր տէյիւ պէլ լիլէտիյինն պիզէ աննատաճադ գատար իսպաթլար՝ պիզիմ վաթթըմըզա տագ եթթիշէն քիթապլարընտա պուլունուրլար: Վազա՝ աւետարանլարն հիշ պիրիսինն քէնտի միւլէլիֆլէրինն իսմիլէ իշար էթմիշ տէյիւ տիր, հալընըզ Եւաղէալլարն Ռադիֆէրալը (Լուսնէ մօնէմազա դօն արօսդօլօն, Յիշատակագիրք առաքելոյ) տէմէլիլէ կէչէր, լաքին հուղուրունտա պուլունանլար՝ էլհալէթ իւլ հազի եէտիմիզտէ մէվճուտ օլուն տէօրա աւետարանլար օլտուղունա շիւպհէ եօգտուր, զիրա պու միսիյիւ միւզաքքէրաթլարը պիր դաշքիշի գալէմինտէն չըգմա կիպի կէօթթէրիր, վէ պունլարն պիր գաշը առաքիալլար, վէ տիկէրի ծնլարն չըրադլարը ըտըլար, վէ պու միւզաքքէրաթլը էքսերի նաւ Եւանգէլիս (Եւետարան) թէսմիէ էտէրլէր իտի տէմէսինտէն՝ պիզիմ եէտիմիզտէ պուլունան աւետարանլար հադգընա սէօյլէտիյի պէյանտէն միւսթէզնի իսէ տէ՝ զիյատէ իսպաթ շու տախի վար քի, պունլարաան ալաղը քէլամլար հարֆ պէ հարֆ պիզիմ աւետարանլարտա պուլունուրլար, Տրիֆոնուլա էթտիյի միւքնալէմէտէ տէր, «Վրիստոսուն չըրադլարընտան վէ ծնլարն թէվապիսինտէն հաղընն քիթապլարտա զիքր օլունմուշ տուր քի՝ եկէր գապիլիսէ պու շէրպէթ պէն:

տեն կէջին տէյիւ նիտղ էթմտինտէ օնուն թերի գան
տամաւը կիսի եերէ տամարըսը : Կ Վ է պիրինճի թիւ
սակեռ-պնամբինք : (Տ ատագուլու թիւն) տեր . « ա
ռաքեալար քենտի շերհերինտէ՝ քի աւետարան թէս
միէ օլունուրսը՝, Յիսուս քենտիերինէ շու կեօնէ եմր
էթմիշ տէյիւ թարիֆ էտերլեր . եանի՝ եթմէյի տլըպ
շիւքը էթմիքտեն սօնրա՝ պենիմ զիքրիմ իշին պունու
էտէսինիպ , պու պենիմ թէնիմ տիր աէմիշ . վէ շարա
պը տախի քէզալիք պլըպ վէ շիւքը էտիպ՝ պու տուր պէ
նիմ գանըմ տէյերէք եալընըգ օնլարա թէսլիմ էթմիշ » :

Վ է պունու տախի պիլմէք կերէք տիր քի՝ ճէմի
քրիստոնեայ միւլիիֆլերին իշինտէ աւետարանլարը
միւլաքքերաթ իսմիյլէ իշար էաէն Ա . Յուստինոս
տան պաշգա հօգ տուր . վէ պունուն սէպէպինի Օլու
հաուզէն նամ նէմցէլի միւլէլիֆ թահմինան շէջլէ
պուլմուշ տուր քի . Ա . Յուստինոս տապըգ Սոկրատ
ֆէյլէսօֆուն թէվապիսինտէն օլմասըյա , պու ֆէյլէ
սօֆուն հալ ու ախլազը վէ թալիմաթլարը հազգընա
Քսենտոփոնուն ինշա էթտիյի տէօրտ գըթմտան իպա
րէթ քիթապընըն աբօմիճօնէմադա (միւլաքքերաթ)
տէնմէսինէ թաթպըգէն քենտիսի տախի՝ Յիսուս էֆէն
տիմիղին հալի հայաթընըն նազլինի վէ թալիմաթլարը
նը միւնտերիճ քիթապը պու իսմիլէ զէքը էթմէյի
սինասիպ կէօրմիշ տիր , եալընըգ շու ֆարգըլա քի .
Քսենտոփոնուն քիթապը՝ Սոկրատըն միւլաքքերաթը
տէնմիշ իքէն , սուրբ Յուստինոս Քրիստոսուն նազլինի
վէ թալիմաթընը հալի աւետարանլարա Քրիստոսուն
միւլաքքերաթը տէմէյիպ առաքեալարըն միւլաքքերա
թը տէմիշ տիր : Լաքին , պու ֆարգ՝ Օլսհաուզէնին
թահմինինէ զարար կէթիրմէգ :

ՀԵՅԼԵՐԸ ՓԵՐՇԱՆՈՒՄ

Ի ՖՏԻՐԱԼԱՐԸ ՆԱԳԻՒ

Գ Ա Գ 1

1. Հայարըն հաղգնո տիւշման թարափընտան
որան ինթիրայարըն էն էսքիսի պու տուր քի՝ Հայաս-
տան նայիսիպոսու քէնտի քէնտինէ միլէթինէ բու-
հանիճէ պաշ օլուպ՝ նկեղեցիտէն այրըլար վէ փըրգա
փէյտահ էթտի տէրլէր: Եննի վագթըն ներորալը էհլէ քի-
թապլարընտան Աէն Սարգէն՝ քի հայճա տախի պիլիւր
վէ հայըճա հայ քիթապլարը օգուճուշ ուտու, պու
փիքրէ զահիպ օլմուշ տուր. պուճա պագարագ ֆիլիքս
նամ նէմցէլի միւէլլիֆին՝ Եթէլէյի Էո-Գո-Գո-Նո-ն
Ի-մի-մի ուտարը նամ քիթապլընտա. (Ֆռանսըղճա փա-
րիզտէ 1850 թարիխտէ ըստամբա օլունանըն իքինճի
ճիլտին 46 սահիֆէտինտէ) « հայարըն կաթուղիկոսու
քէնտի քիւրսիւսինի իջմիածինտէ գուրտու, քէնտի
քէնտինէ պատրիարք մէսնէտի ալար, վէ փըրգա պու
վէճհիլէ պաշանիլըճ էթտիքտէն սօնրա կիւնտէն կիւնէ
փաղա պուրտու » տէյիւ նաղմասը այրպլանմազ. չիւն
քէնտիսի հայճա պիլմէյիպ՝ պիթթապի պիլէնլէրէ Ի-
թիպար վէ իթիմատ էթմէք լաղըմ կէլիւր իտի:

Պու իթթիւրա սուրբ Ալերսէս լամբրոնացիսին՝ վագ.
թընտա բումլար իլինտէ հայըճա սէյլէնմէքտէ իտի
վէ բումլար հայարտան բում նկեղեցիսինէ կիտէնի մը:

կրտսել էթմէլերինէ՞ պու էօղիւրիւ կէօսթերիւէր է-
տի քի՞ հայարն պատրիարքնտան եպիսկոպոս ձեռ-
նադրել էթմէլ րուխսաթը քէնտիլէրինին իսեանը իյիւն
գաղղմըն ոլտուղունտան՝ եպիսկոպոսլարը եպիսկոպոս
սլմայրպ օնլարն ձեռնադրել էթտիյի տէ քաճանայ օլ-
մազ . վէ քաճանալըղա տայիր խըղմէթլէրէ միւ գթէտիր
օլմատըղը էճիլտէն էթտիյի մկրտութիւն տախի պօշ
տուր տէրլէր իտիւ Սուրբ Լիբրօէս լամբրոնացի Լնտիոք
ճիվարընտա միւթէմէքիւն Սկաննամպիր րում ճգնաւո-
րա պու մատտէլէր իւղէրինէ մէքթուղ եաղմըն տըր . քի
օուրք Լըրուսաղէմտէ ըստամբա օլան Պապարագ Դիլնո-
թիւնն սօնունտա պուլունտըրի . օնտա րումարըն պէլ-
լիլէյիլինէ թաթալըգ էմալ թութարագ՝ նասըլ քի Վըպ-
ըղգ արքեպիսկոպոսլուղու Բառնարաս առաքեալա րա-
յէթէն իմթիաղ ալմըն տըր վէ ախէր մտորապօլտլէրէ
եախուտ պատրիարքլարա պիյաթ էթմէմտի իսեան սա-
յըլմազ . քէղալիք հայ կաթուղիկոսլուղու տո սուրբ
Վրիգոր Լուսաւորիլէ րայէթէն իմթիաղ ալմըն տըր տէր .
վէ պունա րուլարըն գույուտաթընտան շէհատէթ
տըր 1) :

Ֆիլ վագը հայ կաթուղիկոսլունուն իմթիլալիէթ
իմթիաղը թաճալ էթմէսիւտուրք է Լուսաւորիլին վագ-
թընտան տըր . վէ պու իմթիաղն ֆիլիլէն իճրատը օլ-
աղիլին կիւնիւնտէն պալաւաւտը ըսա տա՝ չօղ կէճ գալ-
մատը . նասըլ քի նագլ էտէճէրէրիմիղտէն պէյան օ-
լունուր :

Ս . Վրիգոր Լուսաւորիլ հայըմըղ Վայսէրիէ կի-
տիպ եպիսկոպոս ձեռնադրել օլտուղտան սօնրա Հայաթ-
տանա ալմէթիւտէ՝ սուրբ Ղեւոնդիոս Վայսէրի միւ-
րապօլտի ճըղատ փառիշահտ պիլ մէքթուղ էօլալըղ

իշխան եղան ըստ քի՝ իբի թարափըն մալէյնիստէ
 շէհատէթ սապիթ օլուն, քի սիզին ալալէթին թէճ
 տիտ օլուն քահայապետիք հիտայէսի պիզտէն միւ
 տէմ գալսին Վալիէի եկեղեցիսինտէ, քի պու ձեռ
 նագրութիւնուն թէտարիքաթը սիզէ օնտան իթա օլուն
 մուշ տուր 2)։ Պունունը պիք գալլ օլունմուշ կի
 պի օլուն, քի պունտան պէօլլէ Հոյաստան եպիսկո
 պոսլարը Վայսերիտէ ձեռնագրել օլունըար։ Փիլ վա
 գը Ս. Ներսէս հայրապետէ տէք ճիւմլէսի՝ հեր նէ
 դատար Ս. Լուսաւորիչին Հոռմայա կիտիպ պատ
 րիարքըգ մէսնէտինի Հոռմատան ալմը օլունըղունու
 պիլիլէրիտէ իտի՝ սէրէֆիլէրի վէ աթալարը օլան Ս.
 Լուսաւորիչին պատրիարք օլմագսըղն գալլ օլունըղու
 ահաէ րայէթ վէ իթիպար էտիպ՝ Վայսերիտէն եպիս
 կոպոսլուգ ալարար ըտը։ Սիլլէթիմիզին պաշ միւէրրի
 խի Ս. Սոմէս խորենացի կերչի Ս. Լուսաւո
 րիչին էվաթը վէ խալէֆի օլան Ս. Երիստակէս ի
 չին՝ քէնտի փէտէրինտէն եպիսկոպոս ձեռնագրել օլ
 տու վէ օնտան սօնրա հայրա կաթուղիկոս օլտու
 տէմի 3), վէ սնտան էվվէլ Եգաթանգեղոս տախի օ
 նու թաստիգ էթմիշ տիր 4), վէ օնուն խալէֆիլէրի
 հագըղնա Վայսերիէ կիթաիլէր վէ օրատա ձեռնագրել
 օլունըար տէյիւ եաղըլմը հօգ տուր, լաքին Ս. Ներ
 սէսաէն սօնրա հայոց կաթուղիկոս օլան Հահակըն
 հագըղնա խորենացի եաղար քի պունուն նասպը Վայ
 սերինին պէօյիք եպիսկոպոսունուն իլմի իլհագ օլմագ
 սըղըն օլտու 5)։ վէ պունու մախսունէն իշար էթմ
 թիլլէ աննաթմագ խաթէր քի օնտան էվվէլ պիրիսի հայ
 րար կաթուղիկոս օլունըս ըտը՝ Վայսերի եպիսկոպո
 սունուն րէյի տախի օրունըր ձեռն : Վէ պունա Ս.

Լուսաւորիչն պատրիարք օրտուղու վաղըթաճն Հագ փէյտահ էթմիշէր օրուպ՝ իճրասընը մինասիպ վագթէ պրագտըլար, վէ օլ մինասիպ վագթըն կէլմէսի՝ Ս. Ներսէս Հայրապետին վէ օնուն խալէֆինին վագթընա թէսատուֆ էթտի:

Ընճաղ օլ վագըթլարտա Ղայսէրի մետրապօլիտ լիյինտէ ֆըրզա զուհր էթմիշ իտի: Լէֆէնսիմիզլն 372 թարիխինտէ, Ս. Ներսէս Հայրապետ կաթուղիկոս օրտուղտան սէքիզ սէնէ սոնրա, կապաղովկիա պալէթի տիւննավի հիւքիւ մէթճէ իքիէ թագսիմ օրունուպ՝ պիրինճի կապաղովկիայա պալէթ պաշա Ղայսէրի, վէ իքինճիսինէ թիանա տէնիլէն շէհր թախսիս օրունուրագ՝ իքիսինին տիւննավիճէ փայլէրի պէրապէրլէշտի: Թիանա եպիսկոպոսոս. Ընթիմոս օլ վագըթ իտտաա էթմէյէ պաշլատը քի՝ քէնտի շէհրի տէ Ղայսէրի կիպի պալէթ պաշը օլմասըլա, քէնտիսի տախի կկիզցականճատա մետրապօլիտ փայէսինտէ օլմագ, վէ պունտան պէյլէ Ղայսէրի մետրապօլիտինէ պիյաթ էթմէմէք լազըմ կէլիր:

Օլ ասիրտէ Ղայսէրի մետրապօլիտի Ս. Բարսիզ կեսարացի Հայրապետ իտի, քի կկիզիցականճա օլ անտէք միւթէպէր թութուլմուշ էսքի շուրուխու թէպտիլ էթմէք իոթէմէտի: Ընթիմոս քէնտի հէմճիվարը օլան շէհրլէրին կպիսկոպոսլարընը թէշիլիզ էտիպ՝ Ղայսէրի մետրապօլիտինտէն պաշ չէքտիրմէյէ վէ քէնտի նէվիճատ մետրապօլիտլիյինէ պիյաթ էթտիրմէյէ չալըշալը: վէ ֆիլ վագը մերամը իճր օրտու: Պու գտտարընա գանսաթ էթմէյիպ՝ տէսթրէս օրտու: Պու գտտար Ղայսէրի մետրապօլիտլիյինէ ալիտ օլան վարիտաթլարը տախի զապթ էթմէյէ պալըբըշալ: վէ

Երբ օրհնագին նամքի լիսենին վարիտաթընը՝ մահա-
լինտէն Վայսերիէ կիթմէք իչին հասպ էլ իճապ թոյա-
նատան կէչէճէք օլմասը մինասիպէթիլէ քիւլլէն քէն-
տիսի ալըր ըտը :

Ենթիմոս քէնտի հէմճի/արլարընա գանաթ էթ-
մէյիպ, վէ պիլերէք քի օլ անէ տէկին հայ կաթմուզի-
կոսլարը Վայսերիտէն ձեռնադրութիւն ալըրլար, եա-
խուտ օնուն նասպընոտ Վայսերի եպիսկոպոսուն ըէյի
սօրուլըր, Հայաստանա տախի էլ աթմապ իսթէտի :
Վէ պունա տա սուհուլէթ՝ քէնտի այաղըլա կէլմիշ
պուլունտու :

(Օ) Կիւնկերտէ բում միլէթիստէն վէ Բոտանպօլ-
տա փերվերտէ օլմուշ Փաւստոս նամ պիր քիմսէ հայ-
ճա լիսանտա տախի մահարէթի օլուպ՝ քէնտիսի զաթէն
միրի քէլամ պիր քիմսէ օլմաղըլա Հայաստանա կէլմիշ :
վէ Հայաստանտա քահանայ ձեռնադրիլ օլմաք արգու-
սու կէօթմէրմիշ իսէ տէ՝ Ս . Կերսէս հայրապետ
պունուն հալլէրինտէ քահանալըգ մէսնէտինէ մինասի-
պէթսիպիք կէօրիւպ եանընտան տէֆ էթմիշ իսի :
Փաւստոս օրատան Էրզուրում թարափընա Բասենէ
կիտիպ օրանըն եպիսկոպոսու պուլունան Կիւրեղտէն
քահանայ օլմաք իսթէտի : Երբին օնտան տախի իւզ-
պուլմայրպ՝ Վասյոս իսմինտէ նամալիւմ պիր քիմսէտէն
պիր գըթա թափսիէլէ Վայսերիէ Ս . Բարսեղ հայ-
րապետէ կիթտի : Ուրըր Բարսեղ պունու զսթը թա-
նըմաղ ըտը : Երբին չիւն Հայաստանտան կէլիյօր ուտու՝
կաթմուզիկոստան շէհատէթնամէ թափսիէ արատը : Փաւ-
ստոս պէոյլէ պիր վէրագէ իպրաղ Էտէմէտիյի հալ-
տէն գատիմտէն պերի եկեղեցիտէ միւթէպէր թա-
թուլմուշ գանուն միւճիւպիման օլ Ս . Հայրապետ :

տէն տախի ընտա օլունտու : Պուրտան տա չարէսի
քէսկեպ . վէ թիւանա եպիսկոպոսու Ենթիմոսուն Ս .
Բարսեղէ խուսումէթի օլտուղունու պիլէրէք՝ օնուն
եանընա կիթտի . օլ տախի պունու Հայաստան եպիս-
կոպոսու ձեռնադրել էթտի . հանկը շէհիր իւզէրինէ
նասպ օլունտուղու զիքր օլունմուշ տէյիլ տիր . լաքին
Փաւստոս քէնտինէ շէհիր պուլտու . Բասնէ կիթտի .
քէնտինէ թափիէ վէրէն Պապոսուն էլիլէ ֆէստա վէ
ֆըրդա չըգարրպ օրանըն եպիսկոպոսու մէգքիւր Կիւ-
րնդի գօվտուրտու , վէ քէնտիսի օրատա եպիսկոպոս օ-
լուպ՝ Հայաստան եպիսկոպոսարը մապէյնինէ տախի
գարըջըղըգ սօգտու : Լաքին Ս . Բարսեղ վուգու-
աթը տուլուպ՝ Փաւստոսուն նզովել էթտի . Պու տախի
Հայաստանա պուլունմասըյա սուրբ Կիրսէս արայա
կիրիպ պունու Ս . Բարսեղիւէ պարըշարտը . վէ նը-
զովել օլմասըյա Բասնէ եպիսկոպոսուղունտան տիւշ
միւշ պուլունուպ՝ Ս . Հայրապետ պունու ֆազըր .
խանէլէրէ (աղքատանոց) նազըր նասպ էթտի : Վէ
պու Փաւստոս՝ Բուզանդ պատմիչ ատըյա միլէթի-
միգտէ թանըլան քիմսէ օլմասը զիրտէ նապլ էտէճէքլէ-
րիմիգտէն թաստիգ օլունա պիլիր :

Բուզանդ պատմիչ նագլ էտէր քի . Պապ փատիշա-
հըն Ս . Կիրսէս հայրապետի զէհիրլէյիպ էօլտիւր-
միւշ օլտուղունու՝ վէ քէնտինէ խապէր վէրիպ ձեռնադ-
րել էթտիրմէտէն Հուսիկի օնուն եերինէ նասպ էթտի-
յինի Գայսէրի հայրապետի տուլուպ՝ զայլէթ թէհափվու-
րէ կէլտի . վէ այալէթիւրինին եպիսկոպոսարընտան
միւրէթթեպ պիր ազիմ մէճլիս ազտ էտիպ՝ Պապ փա-
տիշահա խըշմըլա պիր միթթուպ եազտը , վէ եպիսկո-
պոս ձեռնադրել էթմէք հիւքմիւնիւ կաթուղիկոտաւն

գալորորտը ։ Վէ օնտան սօնրա՝ Ռուզանդըն տիւզտիւշիւ
եալան միւճիւպինճէ՝ Հայ կաթուղիկոսուեանն եպիսկո-
պոս ձեռնադրել էթմէք հիւքմիւ գալչոր . վէ Հայաս-
տանըն պիր շէհրինէ եպիսկոպոս ոլմագ իսթէյէն Վայ-
սերիէ կիտէր օրտա ձեռնադրիւ օրուր ուտու . կաթու-
ղիկոսա եալընրզ շու գատար իճալէթ գալտը . քի մէճ-
րիս ոյտուգտա հէփսինտէն եօգարը օթուրուր , վէ փա-
տիշահըն եէյէճէյի էթմէյին իւզէրինէ տաւա օգուր ու-
տու 6)

Պէշյէ պիր եկիղեցական ազիմ ժողովքուն զեքրի
հայ քիթապլարընտա ոլմատըգտան մատէ՝ բում քիթապ-
լարընտա տախի կէորիւլմիւշ ոլմատըղ՝ աշիքիար եալան
ոյտու դոնա պիր իսպաթ տըր . լաքին Ռուզանդըն պու
եալանը չըգարմատա էօյրէնէճէյի վար ըաը . Հայ կա-
թուղիկոսու եպիսկոպոս ձեռնադրել էթմէքտէն կերի
գալմագ ըաը . վէ Ռուզանդ պու միսիլիւ պիր նըզովք
հալատիսի էտէրէք կաթուղիկոսուն ձեռնադրել էթտի-
յի եպիսկոպոսլարը եկիղեցի կանոնունա գարչը նասպ
օյունմուշտր կիպի կէօսթէրմէսիյէ՝ կանոնճա ձեռնադ-
րել օլան եպիսկոպոս քէնտիսի գալըր ըաը ճէմի Հայաս-
տանտա . պէլքի պիր գաչ թանէ տէ II . Ներսէս
հայրապետտէն ձեռնադրել օլանլար . չիւն քէնտիսի հէր
նէ գատար կանոնա գարչը ձեռնադրել օլտու իսէ տէ՝
II . Ներսէսին թէվաստութույլա II . Բարսեղիւ
պարըլմասընտա կանոնճա եպիսկոպոսլարըն սըրտարնա
կէլաի՝ Վէ պու եազորըլարընը էկէր միլլէթէ ինան
տըքա ըաը՝ կաթուղիկոսլուղա տագ քէնտիսինէ եօլ ա.
ջըլըր ըաը . լաքին պունուն եափտըղ քիթապըն եա-
լանտան իսպարէթ օյտուգու էրքէնճէ աույուլուպ իթի-
գարտան աիւշտիւ ։

Վէ էկեր. պաւ Մուղանդ՝ Մ. Բարսեղին գաղութ
էթ. Ռ. ախի վէ Ընթիմոսուն ձեռնադրել էտիպ վէճճի
մէշուսէ իւզրէ Հայաստանա եղբարդը Փաւստոս տէ
յիւ իսէ՝ ոչ եալանլարը եափմասընա պիր սեպեպ պու
լտմայը :

Հայ կաթուղիկոսարրնն էփվէլ Գայսերիտէն ձեռ
նադրել ոչուպ՝ վագըթ միրուրինտէն սոնրա Գայսերիէ
միւրաճաթ էթ. Ռ. մէլէրի. ոչ վագըթյարտա կանոնա գտը
չը թուլթուլմուչ ոլմատըլընա պիր իսպաթըմըլ տախի
վարւ Եփեսոս Ժողովքունտան էփվէլ Ընտիրքուն Եղէք
սանդր պատրիարքը Իւպըրս արքեպիսկոպոսաւու քէն
տի Տիւքմու ալթընա տախիլ էթ. մէք իսթէա : Իւպըրս
կպիսկոպոսարը պու մատտէ էսքի գանունլարա մուղա
յիր. տիր տէյիւպ՝ տափա Եփեսոս Ժողովքունա գալգ
աը. վէ Ժողովքուն հէախնճի մէճլիսինտէ գտրար վէ
րիլտի քի՝ Իւպըրս արքեպիսկոպոսու Ընտիրք պատրի
արքը Տիւքմուստէ ոլմայըլ՝ քէնտի կպիսկոպոսարընտան
ձեռնադրութիւն փլըն : Գայսերի կպիսկոպոսու Գիր
մոս տախի ոչ մէճլիստէ հազըր ըտը. վէ պիլիր իտի քի
հայ պատրիարքարը սապըգ Գայսերիտէ ձեռնադրել
ուր իքէն՝ պատէ հու ոչ առէթի իսթալ էթ. տիլէր. պու
տափայը թուլթմանըն տա սըրասը ըտը. անճադ պիր շէյ
սեյլէմէտի. ախէրլէրի տէ պունա տայիր պիր սեօհպէթ
աշմատըլար. վէ պունտան խթիտյալ էթ. մէք ճայիլ տիր
քի՝ հայ կաթուղիկոսարրն պէօյլէ էթ. մէյէ հազարը օկ
տուղունու թանըմըլար վէ րազի օլմուչար ըտը : Իւպ
ըրս կպիսկոպոսու իջիւն սոնրա տէֆա մարազա չըգտը.
նասըլքի ճէրիտէմիղին պու իքիւնճի ճիլտիսին 56 վէ
57 սահիֆէլէրինտէ նագլ ոլունմուչ տուր :

Պունտան էփվէլ. քիւչիւք Թէոդոս փատիշահէն

կենսունակ չէ վազըթ Լայտտանքն նրո՞նք բուժարա
վէ տիկէր նրո՞նք աճեմէրէ կէշտի . վէ կաթուղիկոսուն
մագտրի հիւքիւմէթի օլան Վ աղարշապատ շէհրի աճեմ
էօհտէսինտէ քալտը . Ս . Սահակ Պարթեւ հայրա
պետ բում հիստէսինտէքի հայտարը տա բուհանիճէ . քէն
տիսի իսարէ էթմէք իչիւն մեղքիւր իմքեաթօրա վէ
Տրտամպօյ պատրիարքը Լատիկոսա միւրաճաթ էթ
ձէսինտէ Դայտերիտէն ձեռնադրութիւն այմաղը թէրք
էթտիքէրինի էօգր էտիպ րէտտիլէ ճէվապ վերմէտիլէր .
սիզ Դայտերիտէն պարտընը վէ նզովք ալթընտա սը
նըզ . պիզ սիզի եկիղեցականճա հիւքիւմէթ սահապը
թանըմայըզ տէմէտիլէր . իլլա բուխտաթ վէրտիլէր . վէ
բում հիստէսինտէ պուլունան հայլարա էմր էթտիլէր քի
միլէթէրինին կաթուղիկոսու օլան Ս . Սահակ ի
թաաթ էթսինլէր . Վ է պւնու Ս . Սահակն չըբա
ղը սըւպ պիզաթ մատտէյէ վուգուֆ օլան Ս . Սով
սէս խորենացի նազլ էտէ . Զ) :

Պու պէոյլէ օլտուգճա՝ պու ի՞նքիրանըն զաթը
բում իճատը օլուպ , չիւն նազլ էտէն Բուգանը բում
տուր . տիկէրէրին տախի պուկպարտան ալարապ՝ հայլա
րըն պատրիարքըղը վէ օնա մերպութ օլան իմթիազաթ
սախտէտիր տէմէլէրի թէմէլսիզ վէ թիւրահաթ վէ գա
պուլ օլունմապ լաթլար սըրասընտա տըր :

1 . Ի տաքտիկոնն՝ յորում կորդ եղիսկոպոստցն
սահմանի , զրեալ է , որ հայոց կաթուղիկոն պատուե
ցաւ վասն օրոյն Դրիգորի , որպէս և կղղին Կիպրոսի
վասն առաքելոյն Բառնարայ . և յիւրեանցն եպիսկոպո
սոց առնուն արքիպիսկոպոստնցն զձեռնադրութիւն :

Պատր. Մեհն. տպ. Երու. 1842. Ի մերջն
եր. 24.

2. Հաստատեալ կայցէ վկայութիւն Ի մէջ եր-
կուց կողմանցո, զի պարգեւաբաշխութիւն նորոգեալ
քահանայապետութեանդ ձերոյդ նահանգիդ, առ Ի
մէջ կայցէ անշարժ՝ յիկեղեցւոջս Կեսարու, ուստի և
Հանդերձեցաւ ձեզ պատրաստութիւն շինութեան ձեռ-
նադրութեանս Ըգաթանգեղոս. տպ. Վ. Լենտ. 1835.
եր. 613—614.

3. Փոխանորդ իւր թողլով զորդի իւր զՍլլստա-
կէս : Խոր. Բ. 91.

4. Ըղաչեաց երանելի թագաւորն Տրդատ զսուրբն
Մրիշորիոս, զի. . . ձեռնադրեսցէ տացէ նմա եպիս-
կոպոս զսուրբ որդին իւր զոր ետ ամել ինքն զՍլլստա-
կէս : Օր ձեռնադրեաց յեպիսկոպոսութիւն փոխանակ
իւր Ըգաթանգեղոս. եր. 638, 639.

5. (Պապ թագաւոր) եգիտ յազդէ և Ի ժա-
ռանդութիւն Ըղբիանու, որում անուն Ընհակ կոչիւր,
ոչ հեռի Ի գովութենէ, զոր կացոյց փոխանակ Կեր-
սիսի՝ առանց մեծի արքեպիսկոպոսին Կեսարու : Խոր.
Գ. 39.

6. Լուաւ եպիսկոպոսապետն Կեսարու՝ թէ սպա-
նին զմեծ հայրապետն Կերսէս, և փոխանակ նորատե-
ղի նորուն զոր կացուցին զՅուսիկ՝ առանց նորա հրա-
մանի եղեալ, զի ոչ որպէս սովոր էին առ հայրապետն
տանել Ի Կեսարիա Ի ձեռնադրութիւնն : Եւ իբքս այս
մեծ զարմանալով ցաւման եղեալ հայրապետին Կեսա-
րու վասն բանիս այսորիկ, և եղև ժողով եպիսկոպո-
սացն սիւնհոդոսին նահանգին Կեսարու առանց հայրա-
պետին, և գրեցին թուղթ ցաւմամբ մեծապէս : Եւ

նոյնպէս գրեցին թուղթ առ թագաւորն Պապ. և լուծին զիշխանութիւն կաթուղիկոսութեանն. զի որ լինին հայրապետ հայոց, նա զրանն արքունի իշխանաց զհացն օրհնել. և մի իշխանացն ձեռնադրել զեպիսկոպոսն հայոց, որպէս սովորութիւն էր ՚ի բնէ: Եւ յայնմ հետէ բարձաւ իշխանութիւնն հայոց զեպիսկոպոսն ձեռնադրել. այլ որ լինէին եպիսկոպոսք ամենայն դաւառաց դաւառոց հայոց կողմանց, այնուհետեւ յայնմ հետէ որ միանգամ լինէին եպիսկոպոսք սահմանացն հայոց, էրթային ՚ի քաղաքն Կեսարացոց, և անդ լինէին եպիսկոպոսք. Բուզանդ. Ե. 29: ¹

7. ԹՈՒՂԻ ԹԻԿԴՈՒԻ ՍԱՀԱԿ ԳՐԵՅԱՐ՝ զի ամենայն փութով ուսցին, և զքեզ պատուով ընկալցին՝ որպէս զարդարել վարդապետ իւրեանց, հանգոյն արքեպիսկոպոսին Կեսարու: — ԹՈՒՂԻ ԼԳԻԿԻՅԱՅ ՍԱՀԱԿ, Հրամանաւ ինքնակալին Լեզոստոսի տուեալ լիցի քեզ իշխանութիւն վարդապետել զկողմնդ մեր: Խոր. Գ. 57:

ՀԵՎԼՏԻՍԸԹԻ ՄԻԻԹԻԿՆԵՎԻԼԻ

ՓՈԼԵՍՍԸ. Փարիզին Վէրիէն զազեթասը եւ զար. « Տէպա զազեթասընսա օգուրուզ: Եւ լիլ Խիւրիտէնին փետր. 4 վերագետէնտէ Զուռնվ. 26աա Գոսնսանըն Հօդ Վիէն այալեթինին Պէլլադ

Ի. Բուզանդըն պու նազլինտէ Զուսիկ տէտիյի Խորենացիին Հահակ տէտիյի օրմաղ աշիքեար արը. իհիմիմալի պիւր զաթըն իքի իսմի օրմուշ օլա:

չէ՛հրին մահքէ մէնտէ փառ օրունմուշ ֆիլի ասում վէ
մուրտփա նազլ օլունուր , քի այն սերպէտտիէ թինէ մէ
նասիպէթի վար տըր : Յն տէնէտէն պէրու աւիտարա
նակին տէնիլէն բրօդէսդանլար , քի հիւքիւմէթ թարա
ֆընտան թանըմը տէյիլ տիրէր . եանի՛ այն մեմուրլէ
րինին տէվլէթ խաղնասը թարաֆընտան մաաշլարը հօդ
տուր , Հօդ Վիէն այպէթինտէ հալը թէվապի փէյ
տահ էթմիշ օլուպ , այն մեմուրլարը ճելարին վէրիսիյ
լէ կէչինիրլէր իտի : Վիլ Գաւթը նամ գազատա 600
նուֆուս միւթէմէքիւնլէրին 568 քիշիօի պու մէզէսկ
կէթէնիր իտի , վէ քէզալիք (Վիւս գաղասընտա , քի
տաւա զիատէճէ պուսնուն իւղէրինէ զուհր էթտիսի սէք
սէն ֆաւիլիտան զիատէ պու մէզէսկին թէվապիօի
վար ըտը : Վիլիսէլէրի վէ մէքթէպլէրի օլուպ՝ 1845
թարիխտէն պէրի ճեմաթ վէ չօճուպլար օրայա տէ
վամ էտէրլէր իտի . պէյտէնին հիւքիւմէթի պուսլարը
կէօրիւր , անճագ հիշ պիր վէճհիլէ թաարուզ վէ մու
տախալէ էթմէզ իտի : Փատիշահլըզ հիւքիւմէթի ֆը
ռանաստա 1848տէ պաթալ սլուպ՝ ճիւմհիւրիէթ հիւ
քիւմէթի օնուն կէրինէ կէչմէսինտէ աւիտարանակին տէ
նիլէն մէզէսկին իճրանի այնքնա տախի պիր թէպէտաի
լաթ վաշը օլմատը : Ռիւ քիլիսէլէրին կէրէք մեմուրլա
րը վէ կէրէք ճեմաթլը՝ թէալիւմի ումումի նազըրը
թարաֆընտան 1849 փետր . 27 թարիխիլէ կազըմը
պիր ըեսմի մէքթուպուլա , վէ Գուս Գը Գաւթի՛ն նամ
մահքէմէտէն վիրիմէ պիր գըթա իլամլըլա՝ քի 1851 նոյ
15տէ կազըմը ըտը . քէնտիլէրինի հաղուզլարընա մու
թաարըրլի օլմուշ թութուլար : Ընճագ 1852 մարտ
25ինտէ օտար օլան պիր իլամ . շիրքէթ ու ճեմաթլա
րա պիր ճէտիտ նիզամ վուշ էթմէքտէ էմր էթմիշ իտի

քի, ճեմի ճեմաթլար հեր նէ կեօնէ օրս բար իսէ օրս
սունար, գանունա մութապրդ ճեմ օլա պիլմէք իչին
էվվէճէ հիւքիւթ թարափընուն պա թահրի իզին
թահսիլ էթմէլի տիրէր: Ալ է սո— ար խաասթօն տէ
նիլէն մահքեմէ՝ 1853 ղեկտ. Գտա չըգարտըղը պիր իլա
մըլա իրան էթմիշ իսի քի, 1852 մարտ 25-տէ սատր
օրան էմրնամէ՝ այն իճրասը իչին օլունան ճեմաթ
հագգընա տախի աննաշըղը:

“ Հօգ Ա իեն պայէթինին աւետարանական բրօ
դէսդանլարը օլ վագըթ այնլարընըն իճրասը իչին ճեմ
օլա պիլմէյէ բուխսաթ վէ իզիննամէ մաթլու պ էթ տիրէր
վէ ալամատըրար. պունուն իչին ճեմաթկահահլարը օ
լան մահալէր տէ գափանտը. վէ մէթէպլէրի մէն օլու
նուպ՝ քէնտիրէրի տախի իզինոփգ ճեմաթ գուրմագ գա
պահաթըլա՝ Վէլագ մահքեմէսինէ տավէթ օլունտու
լար: Հաքիմէրին վերտիյի իլամ միւճիւպինճէ՝ իշ պու
գապահաթ ատտ օլունան մէճլիսլէր եալընըղ այնէ տա
յիր իփշէր. անճագ իզինոփղ օլմալարը իչին գանուն
նաթէնին թախսիս էթտիրյի ճիւրիւմիւն էն խաֆիֆի
պունլարըն հագգընա հիւքմ օլունտու: Ը-է պարանան
բրօդէսդանլար՝ քէնտի մէճլիսլէրինին մադսուտու վէ
քէյֆիլի ճագգընա բէսմն վէ շէրան վերիլէն իլամը
զապթ էտիպ՝ հագլարընա պիր գուվվէթ ատտ էտէրէք
տէֆա բուխսաթ մաթլուպունա չըգտըլար. անճագ պու
տէֆա տախի պու բուխսաթ վերիլմէտի. վէ նէնիտէն
մահքեմէյէ տավէթ օլունուպ՝ Ս. Լաման տէ Նրէտան
սէ, այն մեմուրու. մադուլ վէ միւթէտիլ քէլամլար
ըլա թարափընա թէսահհուպէն քէլամ էթտի. պիզ
պունու աճըրըղ քի՝ օլ քէլամը պու մահալէ եագամա
յաճաղղ: Իպէրաթ օրուն տապա վէրիլի իլմէքէտըն:

տա տեղամ ու ըստար եթտիքտե հաքիմէր շոս կէօնէ
իլամ եթտիլէր :

» Չիւն ճէմի վուգուաթտան պէյան օյունուշ
տուր քի՝ Բէրրօն վէ՝ Պէննօ վէ՝ Շարմասօն նաման քիմ
սէլէր՝ եիրմիտէն զիյատէ՝ նաստուն միւրէթթէպ պիր
մէճլիսէ բէիս մսղամնտա պաշ օյմուշտար վէ՝ Արվէօ
վէ՝ Սիլվէն Տըպրուս վէ՝ Սաննօն տախի օլ մէճլիստէ
պուլունմուշար :

» Վէ՝ մուալլիլէր քէնտի մահալլէրինտէ պու մէճ
լիսի եթտիրմիլլէր :

» Վէ՝ մէզքիւր էլ էսամի գապահաթթար պունոււն
ուլա գանոււնա մուղայիր հարաթթտէ պուլունմալարը
նը պիլէիէք գապահաթթարը զիտէ աղըրաշմը , վէ
շէրի տախի իքի տէֆա պունլարն գարշօ իլամ եթմիշ
օյմսորյա պու տէֆա զիյատէ շիտէթ գուլտամաղա
հաղզը օյմուշ տուր , պու ճիւմէիլէ հաքիմէր հէր պիշ
րինին գապահաթթինն աղըրյոգ վէ՝ խաֆիֆիք տէրէճէ
սինէ նաղարէն իլան ու պէյան էտէրլէր քի՝ Բէրրօն , Պէն-
նօ , Շարմասօն , վէ՝ Շըվալիէ նամ գարը պիլա րուխ
սաթ իճրայի ալնէ տայիր մէճլիս գարմուշար , վէ՝ քէն-
տի մահալլէրինի պու մէճլիսէ թախսիս եթմիլլէր :

» Վէ՝ պու գապահաթթար ճէղա գանոււնամէսինին
291 վէ՝ 292 պէնտինին , վէ՝ 1834 ապր . 10 տա վէ
րիլէն գանոււնամէսինին , վէ՝ 1852 մարտ 25 տէ սատր
օյան իլամի շէրինին մուղայիրի տիրլէր ,

» Հաքիմէր մէճլիսի հիւքմ էտէր քի՝ Բէրրօն վէ
Պէննօ վէ՝ Շարմասօն վէ՝ Շըվալիէ նամ գարը՝ հէր
պիրի 1000 ֆռանը , վէ՝ տիկէր մէզքիւր էլ էսամի իւշ
քիշի 560 էր ֆռանը ճիւրիւմ վէրսինլէր :

» Պու պապտէ պլնան ճիւրիւմլէրին ճէմի տօ

գուց պին ֆռանք օլմուշ տուր : »

Վէլիքէ պու գատարնը Տէպատան սլորդ տան
սօնրա՝ Վէլիքէր զաղէթանըն տախի շու քելմունը
ալմուշ տըր . « Հայը՛ք քի իմէրադօրուն տալա վէքի-
լինին մէզքիւր մուրաֆատա նէ սեօյլէտիյինի պիլմէյիդ .
իճթիմալ քի պունուն թագրիրի՝ Ելլէ՛լ պի- քիսքի-
նիլֆին վէ Տէպանըն թագրիրինտէն փարզը օլա . վէ
Հոդ Վիեն ոյպէթինաէ քնաին քէնտիլերինէ աւետա-
րանական նամունը թախտիս էաէն բրօգէսդանլարըն հազ-
գընա հիսսէ արնսաճագ թարիֆիեր պլննա : »

ՋՈՒՅՅՈՒՄՆԻ . Ղինէվրա վէ Լաւզաննա եւ
պիսկոպոսու մօնսինեօր Վարիլէ՝ հայը վազըմտան
պերու ֆռանսատա մենֆի օլուպ՝ պու ետղընլարտա
մէմէքէթինէ ալտէթի սուրէթիյի ճիւնհասը իթլագ
օլունտու շու գալլիլէ քի՝ շէհրէ կիթտիյինաէ պա-
շնա ճէմաաթ պիրիքտիրմէյիպ՝ վէ եպիսկոպոսու ղաննա
տայիր մէսնէտ իպրազ էթմէյիպ՝ պայաղը պիր ատէմ՝
կիպի կիրսին . վէ ճէմաաթը մապէյինաէ ֆէսատ շու
գարաճագ հալտէ պուլունմասըն : Վէ պու գալլիլէր
թաշրէրէն մէզքիւր եպիսկոպոսուն վէքիլի օլան զաթա-
վէթիլմիշ իտի : Պու գալլիլէրիլէ եպիսկոպոս Ղէնէվ-
րայա կիրտի . լաքին ճէմաաթըն քէնտի եպիսկոպոսա-
րընա ղայէթ մուհապլէթի օլմասըլա՝ գալլիլի տէ պի-
լէրէք . շէհրին իչինտէ պիրիքինտիաէն իճթինալ էթ-
տիլէր իսէ տէ՝ եկեղեցիէ ղայէթ չօգ ճէմաաթ կիթտի .
եպիսկոպոս պունլարըն հազգընա լայըգ օլան տուշը
էտիպ վէ ֆէսատէ պայիս օլաճագ հալտէ պուլունմա-
սընլար աէյիւ նասիհաթլար վէրիպ՝ իրթէ կիւնիւք-
րօզ վէրէճէյինի վէ ղիյնէթիլէ սուրբ պատաքագ էտէ
ճէյինի խապեր վէրտիքտէն պօնրա կէսնաէրտի : Վէ

Փիլ վաղը իրթն կիւնիւ եկեղեցիսէ զայնք զայնք ճեմա
աթ պուլունտուղու հալտէ քարոզ վերտի վէ պատարադ
էթոթի . վէ պու կիւնլթաւ քեա տա պենկեր հիչ պիւ
շէյ զուհր էթմեաթ :

Պու ճիւմէիլէ կպիսկոպոս պաշնա ճեմաաթ թօփ
լամըլ պէհանէսիլէ Ղ'ենէվրանըն էքսերի միւթէմէ
քիւնիւ օլան քրօդէսդանլարըն աթէշի ճիւհէյադ պէէ
տէնին մէճիւ մահալինէ իսթիլա էտիպ շամաթարլա ե
պիսկոպոսուն տէֆա նէֆ օլմադընը իտտիա էթտիլէ
րինաւ ազոյի մէճիւ սէպաթ կէօսթէրէմէյիպ՝ արզու
լաորդլարըն էմրնամէյի վերտի . վէ մօնսինսօր Մարիլէ
տէֆա Ղ'ենէվրա հուտուտունտան իխրաճ օլունտու :

Ղ'ինէվրա մէճիսինին րէիսի Ս . Ղ'ենա ֆազի օլ
կիւնլէրտէ Ղ'ինէվրաոտ պուլունմայըլ պու խապերի
սլոր ըսա՝ պիւ թնդըմ խալգըն նամերզա կիւ րիւլտիւ
սիւնէ ազոյի մէճիսին րէյ վերիպ օնլարըն մերամնճա
կիթմէսինի այըսլայարտգ վէ մինասիպէթաթ հարաթէթ
տէ պուլունտուգլարընը իւզէրինէ վերէրէք իքի գլթա
մէքթուպ եօլայըլ Ղ'ինէվրանըն ղոզէթալարընըն պիւ
րինտէ պոստորադ :

Եպիսկոպոսուն տէֆա նէֆինէ սէպէպ օլան նա
վէ օնլար կիպիլէր պունա ղայէթ գըզըպ՝ խալըն թէշ
վիդ էթմէյէ վէ մէվէքէթաթ Ս . Ղ'ենա գարշը քե
սատ չըդարմաղա եօլար թուլթաղա պաշատըլար : Պիւ
թասվիւր րէսմ էթաիլէր , կէօյա շէհրի մէզքիւրտէ
քրօդէսդանլարըն եէտինաւ օլան սուրը Պետրոս եկեղե
ցիսինին անահտարլարընը Ղ'ենա ֆազի քէնաի էլիլէ
մէզքիւր կպիսկոպոսա թէսլիմ էտէյօր : Պիւ թարաֆ
տան հալտաիս էտէրլէր իտի , քի զօնաղսնըն պիւ տա
իրէսինի սէնէվի 10.000 ֆաանը իճարըլա մօնսինսօր

Մարիէյն վերմիշ. վէ պուսկարը միւթէղէմիս տուրիւ
 թաճարաթնամէյեր թաճար վէ թապ ու նէշո օյմադ
 արասնաւ տէյիլ սալթ եպիսկոպոսա, իլա ճէ Դիւնիւ
 դնիւթիւնարա գարշ սէօճպէթէր տախի տաղթմադ
 տա ըտըլար: Բրօդէսդան շիրքէթի փապրիգաւնտան
 չըգմա պիր ճիւղ տախի էլի Բիզէ կէշտի աեր Ղինէ
 րանն իւնիլէ նամ զապէթասը. ճիւղիւն քէրովարը
 բրօդէսգան ճէմաթընա խիթապ օյուպ՝ զաթօլթ քա
 ճանաւորնա գարշ շէտիա պիր առաւթթ կէօթէրէ
 րէք եպօմըլ քի՝ Կ Տէր նէրէաէ փափազ վար ըսա՝ սէր
 պէստիէթի պաթալ էտէրլէր, վէ ուղղափառըզ տէպը
 րէրի՝ տվէթ խթիգլայիէթինէ քիւլլէն մո գիրտիր,
 վէ Տէր մահալտէ, վէ ալէլ խուսուս Սարտէնիա միւթ
 քիէթինտէ Տիւքիւմէթ սէրպէստիէթինէ մուղայիր
 վէ խաթմ տուրուր. Իգալիա գտպիթանընն վէ ալէլ
 խուսուս իւ չիւնճիւ Վարթէնունն զօրպալըզարընա ար
 քա գալէ տիգո. վէ պու միսլիւ չօդ սէօլլէր: Վէ
 նիճայէթինաէ աշիքնար սէօլլէր քի՝ քաճանաւարա իթի
 պար էթմք՝ բրօդէսդանըղըն խարապընա չալըմադ
 տըր. վէ չիւնքի Ղինէվրա՝ բրօդէսգանըլըն Լոմա
 սը սայլըմըլ տըր. Վալվինին իճտաա էթմտիլի մղճէպ
 էվվէրճէ օրոտա քէօրէչիպ մէթանէթ պուլմուշ, վէ
 Վալվին քէնտիսի օլ շէճրի քէնտինէ մքնան էթմէյէ
 մինասիպ կէօրմիւշ տիւր. պուսուն իչիւն Ղինէվրաա
 քաճանապ վէ եկնղիցական պուլունմասըն աղա մի
 նասիպ կէօրմէզէր: Տրն թէասպիւպիւ բրօդէսգանըզ
 սայէսինաէ Լոմաաա գալըմըլ տըր տէյէնէրին սէօ
 ղիւ նէ տէրէճէրաէ սաճիճ օլտուղունու ախեր իւ
 պաթլարտան մատէ պու սէօլլէտիլիմիզ տախի թաս
 Տիճ էաեր. վէ էօթի աղիզ Տայրապետէրիմիլըն պիզէ

Թեօփիմ էթօփիյի իթիգատա թէսա՛հուպ էտէն քիմէ-
լէր իչիւն՝ « հէր նեվ սերպէստիեթի մէն էթմէյէ վէ
քէնտի դըյապնա մուղայիր կէլէնէրի թէքտիր էթմէ-
յէ հազոր . վէ (իլմճէ) Վէրիլէյիճի պիր ֆըրգայէ
միւնգիմ վէ տէլիլ տէմէլէրին փու՛նարը նէրէլէրտէ
օլտուղու ալիքնար օլուր : Եւրորա ահալիսինն պաղը
սընըրիւնն ինտինտէ իթիպար վէ նուֆուզ քէսպ էթ-
մէք իչիւն պու իթիլահը գուլանան պիդտէ տախի
նազընյարտա զուհըր էթմիշ տիր : Պու միօիլիլ քէլամ
լար Ս. Ղէմն Ֆազիէ վըզըլթը կիպի կէլտիլէր . վէ
Ղինէվրայէ ալտէթ էթտիյի անտէ մօնսիննօր Վարիւ
լէյէ մախսուս պիր մէքթուպ եպղտը քի՛ հէր նէ
վաղըթ մէրամ էտէր իսէ՝ իսթէր Ղինէվրայէ . իսթէր
Ռուիցցերինն ախէր պիր պէլտէսինն կէլէ պիլիր . նէ
փինտէն իթըրգ օլմուշ տուր :

ԽԵՐԵՂԼԵՂ ՂԱԷՊ : Խնկիլթէոռանն պիր շէհ-
րինտէ պիր ագտար տիպքնաննա պիր գաշ չօճուգ տա-
տանըպ՝ շէքէր վէ տիմագլարնա ույաճադ շէյլէր չա-
լարարըր : Եգտար ֆարգընա վարըպ տըգգաթ էթ-
մէյէ պաշատը . վէ պու քիւշիւք խըթըզլարնն պիրինի
թուլթուպ տէտի , նէ՛ տէրսին շիմտի , սէնի գալվասա
վէրէյիմ զապթիէ՛ մի հօլպլմ , հօխա տիւքնանա չըդար
խէ չսաթմ պանա գաշվէ իւյիւտիւր միւ սիւն : Չօճուգ
զարուրի սէսիղճէ գաշվէ իւյիւթմէյէ գայըլ օլուր .
վէ պու թարիքիլէ չալտըղը շէքէրին պահասընը պիր
աղ տա զիյատէսինճէ էտտէմիշ օլուր : Հալատիս չօ-
ճուգլարտա չալ օլուր , վէ ադտէրին տիւքնաննա օղ-
րամաղ օլուպ գաշվէ իւյիւթտիւրմէյէն ագտէրլէրին ,
տիւքնանյարնա վիզիթայէ կէղմէյէ պաշատըլար :